

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на член 47 став 1 точка 3 и 18, а согласно со член 7 став 1 точка 4, член 24 и 41 од Законот за Народната банка на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 158/10, 123/12, 43/14 и 153/15), Советот на Народната банка на Република Македонија донесе

ПОЛИТИКА **за управување и инвестирање на девизните резерви на Република** **Македонија¹** **(неофицијален пречистен текст)**

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

1. Народната банка на Република Северна Македонија (во понатамошниот текст: Народната банка) управува со и ги инвестира девизните резерви на Република Северна Македонија (во понатамошниот текст: девизните резерви).
2. Девизните резерви имаат главна улога во обезбедувањето на способноста на земјата за надоместување на девизните нето-нерамнотежи во билансот на плаќања и во одржувањето на довербата во монетарната политика и политиката на девизниот курс.

При управувањето и инвестирањето на девизните резерви се води сметка за адекватното ниво на девизните резерви коешто се оценува во Народната банка, имајќи ги предвид сите можни извори и користења на девизните резерви, како и оценката на макроекономската ранливост на надворешни шокови.

Народната банка управува со и ги инвестира девизните резерви за следниве намени:

- Поддршка и одржување на довербата во политиката на девизниот курс на денарот, вклучувајќи интервенции на домашниот девизен пазар и одржување на стабилните услови на домашните финансиски пазари;
- Обезбедување на довербата на пазарите за навремено и редовно извршување на финансиските обврски на Република Северна Македонија кон странство;
- Обезбедување странска валута за оперативни потреби;
- Ефикасно инвестирање на вишокот средства по издвојувањето на предвидливите средства за ликвидност, средства за интервенции и средства за претпазливост;
- Обезбедување на средства за заштита од платнобилансните шокови во време на криза.

¹ Пречистен текст на Политиката („Службен весник на Република Македонија“ бр. 223/15), Политиката за изменување и дополнување на политиката за управување и инвестирање на девизните резерви на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр.141/2016), Политиката за изменување и дополнување на политиката за управување и инвестирање на девизните резерви на Република Македонија („Службен весник на Република Северна Македонија“, бр.132/22) и Политика за изменување и дополнување на политика за управување и инвестирање на девизните резерви на Република Северна Македонија („Службен весник на Република Северна Македонија“, бр.211/24).

II. ЦЕЛИ ПРИ УПРАВУВАЊЕТО И ИНВЕСТИРАЊЕТО НА ДЕВИЗНИТЕ РЕЗЕРВИ

3. Оваа политика ја поставува институционалната рамка за ефективно и ефикасно остварување на целите при управувањето и инвестирањето на девизните резерви. Тие цели се: сигурност, ликвидност и профитабилност, по истиот редослед на приоритет.

- Сигурноста на девизните резерви, односно зачувување на нивната вредност е најважната цел при управувањето и инвестирањето. Во таа смисла, оваа цел се остварува со ограничување на кредитниот, каматниот, валутниот и оперативниот ризик;
- Ликвидноста на девизните резерви подразбира располагање со соодветно ниво на средства за навремено исплаќање на предвидените и непредвидените обврски од девизните резерви. Со цел да се обезбеди доволна ликвидност, девизните резерви во најголем дел се инвестираат во инструменти коишто се тргуваат на активен секундарен пазар;
- Профитабилноста, односно остварувањето поврат од инвестициите, во согласност со ограничувањата поставени со зачувувањето на вредноста и обезбедувањето на потребната ликвидност, се остварува со цел да се постигне конкурентна пазарна стапка на поврат на девизните резерви, соодветна со целите на инвестирањето и поставените ограничувања за ризикот.

3-а. При управувањето со девизните резерви може да се земе предвид и заложбата на Народната банка поврзана со придонесот за зелена одржлива економија, зголемена свесност за климатските промени и за социјална одговорност, без притоа да се нарушат принципите на сигурност, ликвидност и профитабилност.

III. СТРУКТУРА НА ДЕВИЗНИТЕ РЕЗЕРВИ

Портфолија на девизните резерви

4. Заради остварување на повеќекратните цели, а во зависност од барањата за ликвидност и инвестицискиот период, девизните резерви оперативно се распределуваат во поодделни портфолија.

Структурата и релативната големина на секое портфолио се определува врз основа на проценката за потребната ликвидност за различни временски периоди, притоа имајќи го предвид адекватното ниво на девизни резерви. Во услови кога нивото на девизните резерви ги надминува надворешните обврски на државата за отплата на долг и потенцијалните идни ликвидносни потреби, дел од средствата може да се инвестираат на подолг рок, со цел да се зголеми повратот.

Со цел да се оптимизира управувањето со девизните резерви, притоа земајќи ја предвид различната потреба за ликвидност во различни временски периоди, секое портфолио има посебна функција, дозволени видови инструменти, толеранција на ризик и инвестициски период. Портфолијата коишто имаат функција за задоволување на краткорочните ликвидносни потреби се инвестираат во краткорочни високоликвидни средства. Портфолијата со подолг инвестициски период Народната банка ги инвестира во инвестиции со релативно повисок

сооднос на ризик и поврат, во согласност со принципите на диверзификација на портфолио-вложувањата.

Зависно од надворешните обврски на државата за отплата на долгот, потенцијалните идни ликвидносни потреби, а притоа водејќи сметка за адекватното ниво, девизните резерви се поделени во три портфолија:

- *Работен капитал (оперативно портфолио)*, којшто служи за задоволување на оперативните, краткорочни ликвидносни обврски и потенцијални интервенции. Ова портфолио има инвестициски период од еден месец и следствено се инвестира во најликвидни и најсигурни инструменти. Пред почетокот на секој месец, се проценува нивото на ликвидносни потреби за тој месец, вклучително и надворешни обврски на државата за отплата на долг и потенцијални интервенции на девизниот пазар и врз основа на тоа се утврдува нивото на работниот капитал. По потреба, нивото на работниот капитал се приспособува во текот на месецот;
- *Ликвидносно портфолио*, коешто го сочинуваат средства од коишто се надополнува работниот капитал (оперативното портфолио), доколку има потреба и во кое се пренесува вишокот на средствата од работниот капитал (оперативното портфолио). Намената на ова портфолио е да ги задоволи сите договорни и потенцијални одливи во период од следните 12 месеци. Ова портфолио се инвестира во ликвидни финансиски инструменти, притоа имајќи ја предвид целта на зачувување на неговата вредност во инвестициски период од една година; и
- *Инвестициско портфолио*, коешто може да има инвестициски период над една година и со кое се управува заради зголемување на повратот на девизните резерви, како и за покривање на непредвидените обврски на подолг рок заради одржување на макроекономската и финансиската стабилност на земјата. Ова портфолио се инвестира во финансиски инструменти со повисок ризик заради остварување повисок поврат од инвестициите, меѓутоа согласно со толеранцијата на ризик утврдена со оваа политика. Во рамките на инвестициското портфолио, одреден дел од хартиите од вредност можат да се класифицираат како хартии од вредност чувани до достасување. Највисокиот дозволен износ и рочност на овие хартии од вредност се утврдуваат во Правилата за управување и инвестирање на девизните резерви, притоа имајќи го предвид нивото на девизните резерви во однос на адекватното ниво на девизни резерви оценето во Народната банка.

Без да се наруши функцијата на секое од портфолијата, со финансиските инструменти во нивни рамки може да се управува според три деловни модели со цел да се обезбедат парични приливи и да се управува со финансиските ризици. Во зависност од деловниот модел, финансиските инструменти можат да се чуваат заради наплата на договорните парични текови, односно за одржување одреден каматен принос; заради активно и често тргување за остварување добивка од промените во пазарната вредност на инструментите; или заради наплата на договорните парични текови со можност за остварување добивка од промените во пазарната вредност на инструментите.

Критериумите за утврдување на нивото на портфолијата, дозволените видови инструменти, максималната рочност, класификацијата на финансиските средства според избраните деловни модели, како и референтните портфолија се утврдуваат во Правилата за управување и инвестирање на девизните резерви. Нивото на

ликвидносното и инвестициското портфолио периодично се преиспитува врз основа на проекцијата на ликвидносните потреби, очекуваните девизни потреби.

Златото, како посебно портфолио, е во функција на обезбедување сигурност и ликвидност на девизните резерви преку диверзификација на инвестициите, имајќи предвид дека златото претставува значајно средство во услови на глобална, економска или политичка нестабилност. Нивото и инструментите во коишто е дозволено да се инвестира златото се утврдува во Правилата за управување и инвестирање на девизните резерви.

Основна валутна структура на девизните резерви

5. Девизните резерви се инвестираат само во слободно конвертибилни валути на држави со длабоки и ликвидни пазари на капитал.

Основната валутна структура на девизните резерви е во согласност со валутната структура на:

- интервенциите на домашниот девизен пазар;
- обврските на државата кон странство;
- надворешнотрговската размена на Република Северна Македонија;
- други ликвидносни потреби.

Основната валутна структура на девизните резерви се определува кога од вкупните девизни резерви се одзема вредноста на портфолиото на златото.

Основната валутна структура на девизните резерви и дозволеното отстапување од основната валутна структура, заради диверзификација на ризикот и максимизација на повратот, се определуваат во Правилата за управување и инвестирање на девизните резерви.

Стратегиска распределба на девизните резерви и референтни портфолија

6. Стратегиската распределба на девизните резерви и соодветните референтни портфолија се поставуваат во Правилата за управување и инвестирање на девизните резерви. Стратегиската распределба на инвестициските портфолија е во согласност со можноста за максимизација на долгорочниот просечен годишен поврат при ниска веројатност за намалување на нивната вредност во текот на инвестицискиот период.

IV. ВИДОВИ СРЕДСТВА

7. Народната банка може да ги купува и да ги продава следниве финансиски инструменти и да ги склучува следниве трансакции:

Злато – Народната банка чува одреден дел од девизните резерви во злато. Златото може да се чува во трезорот на Народната банка или во странство. Народната банка може да врши трансакции со злато на домашниот пазар и меѓународниот пазар, колатерализирани и неколатерализирани депозити кај банки и финансиски институции, како и да претопува злато коешто не ги исполнува пазарните стандарди во златни прачки.

Државни хартии од вредност издадени во национална валута и валута различна од националната, државно гарантирани хартии од вредност и хартии

од вредност издадени од меѓународни финансиски институции и мултилатерални развојни банки – купување и продажба на должнички хартии од вредност издадени или гарантирани од држави или државни субјекти, вклучувајќи регионални и локални влади и агенции од јавен сектор или меѓународни финансиски институции и мултилатерални развојни банки.

Инструменти на банки и финансиски институции – пласирање депозити и купување и продажба на колатерализирани обврзници, сертификати за депозити, комерцијални записи и други инструменти на пазарот на пари, издадени или безусловно гарантирани од банките и останатите финансиски институции коишто се дозволени со Правилата за управување и инвестирање на девизните резерви.

Трансакции со деривативни инструменти – купување и продажба на деривативни инструменти, за коишто основно средство се финансиските инструменти дозволени во Политиката за управување и инвестирање со девизните резерви.

Класични, обратни репо-трансакции и зајмење хартии од вредност – позајмување пари и хартии од вредност обезбедени со колатерал, при што хартиите од вредност коишто се позајмуваат или се прифаќаат како колатерал ги исполнуваат критериумите дозволени во Политиката за управување и инвестирање на девизните резерви и Правилата за управување и инвестирање на девизните резерви.

Странски платежни средства – купување и продажба на девизи и ефективни странски платежни средства.

Корпоративни обврзници – купување и продажба на должнички хартии од вредност издадени од странски финансиски и нефинансиски друштва.

Удели во инвестициски фондови – купување и продажба на удели во инвестициски фондови коишто се регистрирани во странство и за коишто основно средство се финансиските инструменти дозволени во Политиката за управување и инвестирање со девизните резерви.

8. Списокот на дозволени земји каде што може да се пласираат девизните резерви, издавачите на хартии од вредност и финансиските институции со коишто е дозволено да се склучуваат трансакции при управувањето со девизните резерви, друштвата за управување со инвестициски фондови, како и квантитативните лимити на изложеност се утврдуваат во Правилата за управување и инвестирање на девизните резерви.

9. Со цел да се зајакне институционалниот капацитет при управувањето и инвестирањето на девизните резерви, на предлог на Комитетот за инвестирање, Извршниот одбор може да го пренесе правото на управување и инвестирање на дел од девизните резерви на надворешни финансиски институции.

10. Со цел да се обезбеди ефикасно управување со ликвидноста и инвестициските трансакции, може да се користат заеми од деловни банки и останати финансиски институции во коишто Народната банка има пласмани, со цел да се намали или да се отстрани кредитната изложеност кон деловните банки или останатите финансиски институции, за период еднаков на преостанатиот рок до достасување на таквите пласмани.

11. Дирекцијата за операции на финансиските пазари договара и склучува трансакции за исполнување на целите од Политиката за управување и инвестирање на девизните резерви.

Дирекцијата за платни системи, во координација со Дирекцијата за операции на финансиските пазари, отвора и управува со сметки кај централни банки, деловни банки и останати финансиски институции, во коишто е дозволено да се инвестираат девизните резерви.

V. КРЕДИТЕН РИЗИК И ЛИМИТИ НА ИЗЛОЖЕНОСТ

12. Изложеноста на кредитен ризик се следи и се контролира преку определување минимален долгорочен кредитен рејтинг за издавачите / финансиските институции / финансиските инструменти од најмалку BBB-/Baa3 или истоветен, доделен од меѓународно признати агенции за кредитен рејтинг, при пласирањето и инвестирањето на девизните резерви. Дополнително, кредитниот ризик се следи преку соодветни пазарни показатели. Во Правилата за управување и инвестирање на девизните резерви може да се определат построги лимити на изложеност од дозволените или да се наметнат дополнителни ограничувања.

Централните банки имаат третман на институции, чијшто рејтинг е еднаков на рејтингот на земјата. Банката за меѓународни порамнувања (БИС) и Меѓународниот монетарен фонд се изземени од критериумите за кредитен рејтинг.

Максималната дозволена изложеност кон поединечна деловна банка не смее да надмине 10% од вкупната пазарна вредност на девизните резерви.

13. Дирекцијата за операции на финансиските пазари на редовна основа ги следи издавачите / финансиските институции / финансиските инструменти каде што се пласираат и се инвестираат девизните резерви од аспект на исполнувањето на критериумите поставени во Политиката за управување и инвестирање на девизните резерви и Правилата за управување и инвестирање на девизните резерви и го известува Комитетот за инвестирање при нови случувања за коишто се оценува дека може да имаат значително влијание врз финансиската состојба и ризичноста на инвестициите. Комитетот за инвестирање доставува предлог до Извршниот одбор за евентуални промени во критериумите и квантитативните лимити на изложеност.

Доколку оценките за кредитен рејтинг се намалат под најниската дозволена оценка, Дирекцијата за операции на финансиските пазари го известува Комитетот за инвестирање. Во вакви услови, нови пласмани или инвестиции во соодветните инструменти не се дозволени, а Комитетот за инвестирање доставува предлог до Извршниот одбор за натамошно одржување или прекинување на постоечките пласмани или инвестиции при поволни пазарни услови.

VI. ПАЗАРНИ РИЗИЦИ, ЛИМИТИ НА ИЗЛОЖЕНОСТ И ПАРАМЕТРИ ЗА ТОЛЕРАНЦИЈА НА РИЗИК

14. Девизните резерви се изложени на каматен ризик, на ризик на кредитна премија и валутен ризик. Каматниот ризик се однесува на ризикот од намалување на пазарната вредност на девизните резерви заради неповолни движења на каматните стапки. Ризикот на кредитна премија се однесува на ризикот од

намалување на пазарната вредност на девизните резерви заради проширување на кредитниот распон во однос на безризичните државни хартии од вредност заради влошување на општите кредитни услови или заради влошување на кредитната позиција на определен издавач. Изложеноста на каматен ризик и ризик на кредитна премија треба да обезбеди максимизација на очекуваниот поврат, со ограничување на веројатноста за намалување на пазарната вредност на девизните резерви до 1% при ниво на доверба 95% во текот на инвестициски период од една година.

Прифатливото ниво на ризик се применува во Правилата за управување и инвестирање на девизните резерви преку определување референтни портфолија, основно модифицирано времетраење, отстапувања од основното модифицирано времетраење, како и буџетот за ризик, којшто е за активно управување од страна на портфолио-менаџерите за стекнување разумно повисок поврат над повратот на референтните портфолија. Буџетот за ризик се изразува како можно прифатливо ниво на потфрлање на повратот, наспроти повратот од референтните портфолија и се изразува како лимити на заземените позиции. Буџетот за ризик се распределува помеѓу внатрешните и надворешните портфолио менаџери.

Валутниот ризик се однесува на ризикот од намалување на пазарната вредност на девизните резерви, мерена во однос на основната валутна структура, заради отстапување од основната валутна структура и негативна промена на меѓувалутарните односи. Не се очекува дека изложеноста на валутен ризик ќе го надмине нивото на ревалоризациски резерви за курсни разлики.

Изложеноста на златото на ценовен и валутен ризик се покрива од ревалоризациските резерви за злато.

VII. ОПЕРАТИВЕН РИЗИК

15. Внатрешните оперативни ризици во процесот на управување и инвестирање на девизните резерви ќе се контролираат преку:

- Воспоставување соодветна поделба на одговорностите помеѓу дирекциите и отсеците вклучени во процесот на управување и инвестирање на девизните резерви, и тоа во: склучувањето трансакции, следењето на усогласеноста со лимитите на изложеност и регулативните барања, мерењето на остварувањата, известувањето, порамнувањето и сметководствената евиденција;
- Доделување конкретни и јасно дефинирани одговорности и задачи за секоја дирекција и отсек;
- Придржување кон етичкиот кодекс, којшто важи за вработените во управувањето и инвестирањето на девизните резерви;
- Обезбедување соодветна информациска технологија за поддршка на операциите за управување и инвестирање на девизните резерви.

VIII. ПОДЕЛБА НА ОДГОВОРНОСТИТЕ

16. Советот на Народната банка е одговорен за контрола на усогласеноста на управувањето и инвестирањето на девизните резерви согласно со Законот за Народната банка и Политиката за управување и инвестирање на девизните резерви.

17. Извршниот одбор на Народната банка ги донесува Правилата за управување и инвестирање на девизните резерви.

Извршниот одбор на Народната банка носи одлука за формирање Комитет за инвестирање.

Комитетот за инвестирање е одговорен за следење на примената на Правилата за управување и инвестирање на девизните резерви, како и за следење и надзор на сите процеси на управување и инвестирање на девизните резерви.

18. Дирекцијата за внатрешна ревизија врши надзор на усогласеноста на внатрешните процедури, улоги и одговорности во процесот на управување и инвестирање на девизните резерви со Политиката за управување и инвестирање на девизните резерви и Правилата за управување и инвестирање на девизните резерви и поднесува извештаи директно до Советот на Народната банка.

Дирекцијата за операции на финансиските пазари е одговорна за одржување на организациска структура и ефективни внатрешни контроли, коишто овозможуваат управувањето и инвестирањето на девизните резерви да биде во согласност со Политиката за управување и инвестирање на девизните резерви и Правилата за управување и инвестирање на девизните резерви.

Дирекцијата за платни системи е одговорна за одржување на организациската структура и ефективни внатрешни контроли коишто овозможуваат навремено и ефикасно остварување на сите заднински операции поврзани со управувањето и инвестирањето на девизните резерви.

IX. ИЗВЕСТУВАЊЕ НА РАКОВОДСТВОТО

19. Дирекцијата за операции на финансиските пазари месечно го известува Комитетот за инвестирање за структурата на портфолијата на девизните резерви, профилот на ризик, пазарните услови, вкупниот поврат до датумот на известување, како и за одредени оперативни ризици и корективни активности. Откако Комитетот за инвестирање ќе го разгледа месечното известување, го доставува до Извршниот одбор.

Дирекцијата за операции на финансиските пазари, преку Комитетот за инвестирање, доставува квартални извештаи до Советот на Народната банка за управувањето и инвестирањето на девизните резерви. Извештајот содржи осврт на тековното пласирање и инвестирање на девизните резерви, вклучително и валутната структура, структурата по инструменти, модифицираното времетраење и кредитната изложеност. Извештајот вклучува и резултати од инвестирањето, односно вкупниот поврат и повратот од активното управување со портфолијата.

Дирекцијата за операции на финансиските пазари, преку Комитетот за инвестирање, поднесува годишен извештај до Советот на Народната банка за управувањето и инвестирањето на девизните резерви. Извештајот содржи осврт на тековното пласирање и инвестирање на девизните резерви, вклучително и валутната структура, структурата по инструменти, модифицираното времетраење и кредитната изложеност. Извештајот вклучува и резултати од инвестирањето, односно вкупниот поврат и повратот од активното управување со портфолијата. Овој годишен извештај е дел од Годишниот извештај на Народната банка.

Дирекцијата за внатрешна ревизија, на годишна основа, доставува извештај за усогласеноста на внатрешните процеси и процедури со Политиката за управување и инвестирање на девизните резерви и Правилата за управување и инвестирање со девизните резерви.

Х. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

20. Со влегувањето во сила на оваа политика, престанува да важи Политиката за чување и управување со девизните резерви на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 126/11 и 26/14).

21. Оваа политика влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе се применува од 1 јануари 2016 година.

По.бр.

**Гувернер
и претседавач
на Советот на Народната банка на
Република Македонија**